


Geliş Tarihi : 29.07.2024
Kabul Tarihi : 01.10.2024

 <https://doi.org/10.20304/humanitas.1524105>

ÖZEL, A. E. (2024). Toplumsal düzen kavrayışının dönüşümü ve İngiltere’de önleyici polisliğin doğuşu. *HUMANITAS - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(24), 293-315. <https://doi.org/10.20304/humanitas.1524105>

TOPLUMSAL DÜZEN KAVRAYIŞININ DÖNÜŞÜMÜ VE İNGİLTERE’DE ÖNLEYİCİ POLİSLİĞİN DOĞUŞU

Abdullah Enes ÖZEL ¹

ÖZ


Sanayi Devrimi, kapitalist bir emek piyasası yaratma çabaları ve bu çabaların toplumsal etkileri -o dönemin (hızlı demografik, kentsel ve toplumsal değişimler gibi) tüm çalkantılarıyla birlikte - 18. yüzyıldan itibaren düzenin nasıl yaratılıp sürdürülebileceği ve bu düzene yönelik tehditlerin nasıl ortadan kaldırılabileceğine dair sürekli bir sorgulamaya zemin hazırlamıştır. Söz konusu dönemde toplumsal düzen fikri önemli bir dönüşüm geçirmiş, emek piyasası düzenin gerçekleştiği ana mecra olarak öne çıkmış, yoksulluğun bu düzen içindeki işlevi yeniden tanımlanmış ve nihayetinde bu düzene yönelik tehditler yeniden kategorize edilmiştir. Suç önleme ve önleyici polis hakkındaki tartışmalar da bu sorgulamanın ana unsurlarından biri haline dönüşmüştür. Bu tartışmalar içinde önleyici polis, diğer sosyal politika önlemleri ve kurumlarıyla birlikte, bu tehditleri izale etmenin ve toplumsal düzeni sağlamanın temel araçlarından biri olarak önerilmeye başlanmıştır. Bu tartışmaları takip etmek, önleyici polisliğin başlangıçta yalnızca bireysel suçları önlemek için değil, kendi içinde düzen üreten bir mekanizma olarak görülen emek piyasasını tamamlamak için tasarlandığını göstermektedir. Bu bağlamda, önleyici polislik söylemi yoksulluk, fakirlik ve tehlikeli sınıflar hakkındaki tartışmalarla derinden iç içe geçmiştir. Bu makalenin temel amacı, bu tartışmaları takip ederek önleyici polisliğin tarihsel-toplumsal çerçevesini hem teorik hem de pratik yönleriyle inşa etmek ve günümüz anlamıyla önleyici polisliğin ortaya çıkışının ancak toplumsal düzen fikrine ilişkin bu dönüşümler bağlamında anlaşılabilceğini göstermektir.

Anahtar Sözcükler: Sanayi Devrimi, Suç Önleme, Önleyici Polis, Tehlikeli Sınıflar, Düşünlük

¹ Dr. iur. Ruhr Universität Bochum’da 2024 yılında hukuk doktorasını tamamladı. enes.ozel88@gmail.com , <https://orcid.org/0009-0004-7878-6899>

Date Received : 29.07.2024

Date Accepted : 01.10.2024

 <https://doi.org/10.20304/humanitas.1524105>

ÖZEL, A. E. (2024). The Transformation of the Conception of Social Order and the Emergence of Preventive Policing in England. *HUMANITAS - Journal of Social Sciences*, 12(24), 293-315. <https://doi.org/10.20304/humanitas.1524105>

THE TRANSFORMATION OF THE CONCEPTION OF SOCIAL ORDER AND THE EMERGENCE OF PREVENTIVE POLICING IN ENGLAND

Abdullah Enes ÖZEL²

ABSTRACT

The Industrial Revolution, the efforts to create a capitalist labor market, and the social effects of these efforts—along with all the turbulence of that period (rapid demographic, urban, and social changes)—laid the groundwork from the 18th Century onwards for continuous questioning of how order can be created and maintained, as well as how threats to this order can be removed. During this period, the idea of social order underwent a fundamental transformation. The labor market was suggested as the main base, in which the order is realized, the function of poverty in this order was redefined and ultimately the threats to this order were recategorized. The debate about crime prevention and preventive police became one of the main aspects of this questioning. Within these discussions, preventive police, along with other social policy measures and institutions, was proposed as one of the main means of controlling these threats and maintaining social order. However, these discussions show that preventive policing was not initially designed solely to prevent individual crimes but rather to complement the labor market, which is seen as an order-producing mechanism in itself. In this regard, the discourse on preventive policing is deeply intertwined with debates about poverty, pauperism, and dangerous classes. The main aim of this article is to construct the historical-social framework of preventive police in its theoretical as well as practical aspects while following these discussions, and to show that the formation of preventive police in the today's sense can only be understood in the context of these transformations regarding the idea of social order.

Keywords: Industrial Revolution, Crime Prevention, Preventive Police, Dangerous Classes, Pauperism

² Dr. iur., Completed his doctorate in law at Ruhr University Bochum in 2024. enes.ozel88@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0004-7878-6899>

Giriş³

Suçun önlenmesi, Aydınlanma döneminden beri, cezalandırmanın önemli işlevlerinden biri – belki de en önemlisi- olarak tanımlanmıştır. Ceza artık sadece, suçlunun suçun karşılığında görmesi gereken bir karşılık, kefaret ve misilleme ya da topluluğun suçludan aldığı bir intikam değil, Foucault tarafından semio-teknik (Foucault, 1977, s. 94; 103) olarak adlandırılan bir şekilde belli mesajlar ileterek suçun önlenmesine yarayan bir enstrümandır da.⁴ Dolayısıyla suç önleme işlevi, cezanın rasyonelleştirilmesi ve meşruiyet kazanması açısından da önem kazanmıştır. Böylece irrasyonel, ölçsüz ve taşkın olduğu öne sürülen geleneksel/Aydınlanma-öncesi ceza yaklaşımına karşı cezalandırmaya rasyonel bir temel ve ölçü sağlanmaya çalışılır. (Beccaria, 2016; Bentham, 1876). Fakat cezalandırma ancak bir suç varsa söz konusu olabilir, suça sıkı sıkıya bağlı bir suç-sonrası fenomenidir. Dolayısıyla cezalandırmanın önleyici işlevlerini yerine getirebilmesi için daha önce bir suçun işlenmiş olması gerekir.

Halbuki Aydınlanmacı ve faydacı ceza hukuku felsefesinin cezalandırmanın insanların zihinlerini suç işlemeden celbedeceği (veya bunu amaçlaması gerektiği) varsayımına dayanan bu soyut kavrayışına karşı erken-liberal dönemden itibaren suç önleme hep çok daha karmaşık bir söylemin, bu söylemle ilişkili stratejilerin ve yönetsel-teknolojik tasavvurların merkezi bir parçası olmuştur. Henüz suç işlenmeden, suçun işlenmesi beklenmeden müdahil olunması gerektiğine dair bir kaygı ve bu kaygıyla ilişkili stratejiler ve teknolojiler suçun önlenmesinde ceza hukukuna Aydınlanma düşünürlerinin atfettiği rolü kısmen daraltmış ve dönüştürmüştür. Bu makale de “suçun önlenmesi” konusundaki kaygının nasıl dönüştüğünü ve bu dönüşümün nasıl “önleyici polislik” kurumunun doğuşuna yol açtığını ele almayı amaçlamaktadır.

Makale, en başta suçun önlenmesine dair söz konusu kaygıyı daha geniş bir dönüşüm zemininde ele almayı amaçlamaktadır. Bu dönemdeki “suç önleme” yaklaşımının zeminini ve çerçevesini çizen, ona stratejilerini ve tekniklerini veren toplumsal düzene ve dolayısıyla düzensizliğe dair daha yaygın söylem ve yönetim yapılarıdır. Dolayısıyla makale de bunun peşine düşmekte, toplumsal düzenin ve bu düzeni sağlayacak mekanizmaların kavranışında yaşanan dönüşümü, özellikle kapitalist bir emek piyasasının yaratılması sürecine odaklanarak ele almaktadır. Daha sonra da önleyici polisle ilgili erken teorik ve pratik girişimleri söz konusu dönüşüm bağlamında değerlendirmekte, önleyici polisin ortaya çıkış dönemindeki teorik zemininin ve pratik yansımalarının bu daha geniş dönüşüm içinde nasıl anlamlandırılabilirliğini sorgulamaktadır.

Toplumsal Düzenin Kurucusu Olarak Emek Piyasası

18. Yüzyıl ortasından itibaren toplumsal düzenin kavranışında önemli bir dönüşüm yaşanmış ve bu dönüşüm nihai olarak “toplumsal düzensizliği” ve özellikle de “suçu” kavrayışı da temelden dönüştürmüştür. Liberal yönetim rasyonalitesi toplumu, zaten içinde belli bir düzen barındıran doğal bir birliktelik olarak kavramaya başlamış, bu doğallığın gerçekleştiği birincil mecra olarak da yeni yeni oluşan kapitalist emek piyasasını öne sürmüştür. Dolayısıyla

³ Makale yayımlanmadan önce okuyup yorumlarda bulunan Doç. Dr. Mehmet Ali Akyurt ve Dr. Mehmet Erken’e ve bazı kaynakların temininde cömert yardımını benden esirgemeyen Sare Dilmaç’a teşekkür ediyorum. Makale boyunca aksi belirtilmedikçe yabancı kaynaklardan yapılan bütün tercümelemler tarafıma aittir.

⁴ Burada bu çizdiğimiz genel zıtlığın istisnalarının mevcut olduğuna ve iyi bilindiği üzere Kant gibi bazı Aydınlanma düşünürlerinin de cezalandırmayı, ona atfedilen öteki işlevlerden bağımsız olarak düşünmeye çalıştıklarına ve onu saf bir kefaret olarak gördüklerine işaret etmek gerekir.

suç ve düzensizlik giderek emek piyasasıyla ilişkisi içinde, ona dahil olup olmama çerçevesinde kavranmaya başlanmıştır.

Polisten Liberal Yönetimselliğe

15. yüzyılda ortaya çıkmış ve zaman içinde teorik ve pratik boyutlar kazanmış Polis (Almancada *Policey*, *gute Policey* ya da Fransızcada *bonne police*.) en başta bir düzen tasavvuru olarak “doğru tesis edilmiş bir nizam”ı (*wohlgeordnete Ordnung*) ve topluluğun “ortak selamet”ini (*gemeine Wohlfahrt*) hedefliyordu. (Nitschke, 1992) Buradaki nizam fikrinin kuvvetli ahlaki ve dini içerimleri bulunmaktaydı. Buna göre toplumsal hayata, sarsılmış olan tanrısal düzeni yeniden tesis edecek normlarla hem Tanrıya hem de insana yaraşır bir biçim kazandırılması gerekiyordu. (Härter, 2010; Iseli 2009, ss. 147-168; Raeff, 1975) Bu erken aşamada Polis (*Policey*) bütün devleti, yönetim biçimini, kurumları, hakimler ve memurları, nizamnameleri ve kanunları kapsayan çok genel bir terimdi ve dinsel etiği politikayla uyumlu hale getirmeyi amaçlıyordu. (Iseli, 2009, s. 20) Politikayı, geleneksel kurumların ayakta tutulması, toplumsal düzenin dinsel olarak kodlanmış algı şemalarıyla uyumlu hale getirilmesi için bir yöntem olarak tasarlayan; yoğun bir biçimde geleneksel ve dinsel düzen tasavvurları tarafından belirlenmiş, bu tasavvurları kodifiye edip toplumsal hayata biçim verecek politikalar haline getirmeyi amaçlayan bir yönetim yaklaşımıydı. (Vogl, 2000)

Buradan kopuş, yönetimin ayrıcalıklı yeni bir nesnesinin keşfedilmesiyle gerçekleşti: nüfus. Nüfusun, bir problematik olarak yönetimin nesnesi haline gelmesi, geleneksel ve tanrısal düzenin yerine yeni bir düzenin, iç düzenlilikleriyle toplumun kendi içkin düzeninin de keşfi anlamına geliyordu. (Foucault, 2007; Vogl, 2000) Toplumsal hayat, ona dışsal olduğu varsayılan dinsel ve geleneksel bir nizamın kalıbına dökülmektense bu içsel düzenliliklere göre ve özellikle de bireylerin bedenleri ve yaşamın maddi koşulları gözetilerek yönetilmeliydi. (Donzelot, 2008, s. 118; Elden, 2002, s. 242; Pasquino, 1991, s. 112) Polis içindeki zamanla liberal yönetimselliğe doğru evrilecek bu biyopolitik dönüşüm, henüz bu aşamada nüfusu hem yönetimin ayrıcalıklı nesnesi hem de bir toprak üzerinde egemen olan devletin gerçek gücü olarak kavıyordu. (Donzelot, 2008, s. 121; Nitschke, 1992, ss. 15-16) Bu noktada polis, sağlık, zenginlik, refah ve kamu düzenine dair toplumsal çıkar ve kaygıları, devlet gücünün korunması ve artırılmasıyla bir araya getiriyordu. (Valverde, 2007, s. 170; Vogl, 2000, s. 606)

Halbuki geleneksel Polisin yönetim rasyonalitesine göre düzen, özellikle kapatma, çevirme, yasaklama gibi egemen pratiklerle üretilmesi ve ayakta tutulması gereken bir şeydi. Düzeni, belirli tanrısal veya seküler düzen tasavvurlarına göre tesis etmek adına pek çok hukuki düzenleme biçimi ve yönetim tekniği enstrümanı keşfedilmiş ve uygulamaya koyulmuştu. Fakat başka türden bir düzen kavramının keşfiyle birlikte bu eski tasavvur önemli bir değişime uğradı. Bu yeni düzen kavrayışına göre toplumsal gerçeklik sürekli bir şekilde düzenin bu aşkın imgesinden sapan ve dışsal müdahalelerle tekrar bu imgeye uydurulmak zorunda olan kaotik bir karmaşa değildi. Öncesinde insanların hukuk tarafından düzenlenmesi gereken bir aradalığı olarak anlaşılan siyasi birliktelik, giderek kendi başına ayakta duran ve “toplum” adı verilen doğal bir gerçeklik halini almaktaydı. (Pasquino, 1991, s. 121; Vogl, 2000, s. 611) Çıkar, fikir, ihtiyaç veya alışkanlık gibi çeşitli antropolojik sabiteler tarafından motive edilen ve yönlendirilen insanlar arası alışveriş, kendisi yönetsel tasarruflardan bağımsız bir varlığa sahip olan toplum adlı düzeni meydana getiriyordu. (Bohlender, 1998, s. 500 vd.) İnsan da bir

hukuk öznesi olmadan önce, çıkar ve arzularını takip eden, bu sırada da toplumsal gerçekliğe dahil olan, bu sayede de malların, bilginin, zenginliğin ve refahın artışına katkıda bulunan “doğal” bir faildi. (Burchell, 1991, s. 131; Dean, 2009, s. 63 vd.) Buna göre tam da bu doğal insani alışveriş ve takas düzenine bir biçim verme çabasının kendisi, onun dengesini bozan ve onun kendiliğinden, dinamik meydana gelişini mahveden şeydi. (Burchell, 1991, s. 126; Rauhaut, 2020, s.33) Adam Smith’in “görünmez el”ine gelinceye kadar Fransız Fizyokratlardan, Vico ve Hume’a kadar pek çok düşünür, kendi tutkuları ve çıkarları peşinde koşan bireylerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkan ve bu tekil çıkarları aşan bir toplumsal düzen tahayyülüne teorilerinde çoktan yer vermişlerdi. (Hirschman, 2007)

İnsanlar arası etkileşimi, toplumsal düzeni kuran yeni bir mekanizma olarak ele almak yönündeki bu dönüşümde en kritik rollerden birini ise Adam Smith oynamıştı. Foucault’nun ifadesiyle eğer bu yeni iktidar pratiğinin ayrıcalıklı nesnesi nüfussa, temel bilgi formu da Politik Ekonomiydi. (2007, s. 108) Adam Smith *Ulusların Zenginliği*’nde takası, trampa ve mübadeleyi insanlar arası ilişkilerde antropolojik bir sabite olarak teorileştirmişti. Buna göre ilk insan toplumlarından itibaren bütün insanlar kendilerinde olan malları, ihtiyaç duydukları başka mallarla takas etmekteydiler. Dolayısıyla takas veya alışveriş yoluyla insanlar arası mal değiş tokuşu, rasyonel öznelerin evrensel bir özelliğiydi. (Smith, 2006, s.14) Bunun doğal ve kaçınılmaz neticesi ise, Smith’in gene zenginliğin birikimi ve arttırılması için insan toplumlarının önemli bir özelliği olarak gördüğü “iş bölümü”ydü. Smith’in kavrayış ve sunum biçimine göre iş bölümü, rasyonel ve kendi çıkarlarını takip eden bağımsız özneler arasındaki karşılıklı etkileşimin bir çıktısıydı. (Smith, 2006, s. 16 vd.) Verdiği “iğne fabrikası” örneği ne farklı görev ve işlemlerin bir şirkette tek bir üretim süreci içine entegre edilmesini ne de kapitalist bir ekonomide farklı şirketler arası “iş bölümünü” tasvir ediyordu. Örneklenen şey el emeğiyle manifaktürün farklı alt iş dilimlerine ayrılmasıydı, dolayısıyla onun tasvir ettiği “iş bölümü” kapitalist endüstriyel üretimin bir özelliği değil insanlar arası etkileşimin rasyonel şekilde organizasyonunun bir görünüş biçimiydi. (Dean, 1991, s. 127)

Smith için değeri belirleyen şey malda cisimleşen emektir – çaba ve zahmeti - ve bu değer de pazarda, eşit ve özgür bireyler olarak karşılaşan rasyonel öznelerin, alışveriş sırasındaki takdiriyle belirleniyordu. (Smith, 2006, s. 31 vd.) Ancak bu değiş tokuş ve alışverişin mümkün olduğu kadar özgür, yani kısıtlama ve baskılardan bağımsız bir şekilde sürdürülebilmesiyle ona içkin olan “doğal özgürlük sistemi” muhafaza edilebilir yani insanın değiş tokuşa yatkınlığının ürettiği ahlaki sonuçlar olan eşitlik ve adalet, gene farklı çıkarlar arasındaki harmoni ayakta tutulabilirdi. (Bohlender, 1998, s. 509 vd.; Dean, 1991, s. 131) Smith, insan etkileşiminin doğası konusundaki fikirlerinde temellenen bu görüşleri, emeği de bu alışverişin bir parçası kılarak yani metalaştırarak kendi zamanı için güncellemişti.⁵ Adam Smith’ten itibaren, kapitalist ekonomi düzeninde “özgür ücretli emek” özel biçimini kazanan emek, hem özgürlüğün icrasının en önemli görünüş biçimi hem de ayrıcalıklı bir zor enstrümanı halini almaya başladı. Adam Smith için kendi emeklerinin karşılığını geçmişte olduğu gibi tastamam alamayacak olsalar da işçiler, tek sermayeleri olan emeklerini özgür iş mukaveleleri kurarak o sırada emek piyasasının imkân verdiği en yüksek karşılıkla satma imkanına sahiptiler. (Dean, 1991, s. 134)

⁵ Emeğin metalaşması ve toplumun emek piyasası da dahil bir dizi piyasa ilişkisinden müteşekkil olduğu fikri aslında uzun bir gelişim süreci içinde şekillenmiştir. Bu fikrin 17. Yüzyıl siyaset felsefesindeki kökenlerini araştıran önemli bir çalışma için bkz. (Macpherson, 2010)

Herhangi bir sermayesi olmayan insanlar için özgür ücretli emek, kendi üretim kapasitelerini açığa vurabilecekleri tek mümkün çalışma formuydu ve tam da bu sebepten sadece bir hak değil aynı zamanda insanın doğal durumunun ve yatkınlıklarının güncel bir görünüş biçimiydi. (Bohlender, 2010, ss. 104-107) Aynı zamanda ücretli emek, özgürlük ve düzenin birbirine kenetlenmesine sağlayan bir aracıya da dönüşmüştü. İşveren ve emeğini satan işçi arasında yapılan mukavele, çıkarları birbirine uyumlu hale getirerek insanlar arası ilişkilerde doğal düzeni temin eden değiş tokuş etkinliğinin güncel bir görünüş biçimiydi. Herkesin özgürce değiş tokuş etkinliğine dahil olabileceği pazar aracılığıyla özgürlük, sadece düzeni ören bir öğeye dönüşmemiş aynı zamanda bu anlamıyla özgürlüğün güvence altına alınması düzenin güvence altına alınması anlamına da gelmeye başlamıştı. (Bohlender, 1998, s. 509)

Bir Zor Enstrümanı Olarak Ücretli Emek

Robert Castell'in de vurguladığı gibi belki insanların kendi hayatlarını sürdürmek için çalışmak zorunda olmaları liberalizmin icat ettiği modern bir fikir değildi, fakat emeğin özgür olması gerektiği, yani her tür cezai veya kurumsal zorlamadan bağımsız olması gerektiği düşüncesine ilk varan liberalizm olmuştu.⁶ (2000, s. 155) Fakat bu şekilde emeğin tedavülünün bir koşulu haline getirilen özgürlük, aynı zamanda son derece etkili bir zor enstrümanına dönüşmüştü. Özgür ücretli emek kendisi bir şiddete dönüştüğünde, emeği şiddet ve zor araçlarıyla elde etmenin gereği de ortadan kalkmıştı.⁷ (Bohlender, 1998, s. 510) O, her şeyden önce piyasayı bir gerçeklik olarak inşa etmek için istifade edilen bir zor enstrümanıydı. Onun sayesinde kimse sahip olduğu tek sermaye olan emeğini piyasa içinde mübadeleye sokmadan kendisi ve ailesi için ekonomik bir güvence umamazdı. Aynı zamanda o, bir insan kitlesinden özgür, bağımsız, kendisini yeniden üreten, sorumlu ekonomik özneler üretmeyi sağlayan bir mekanizmaydı da. (Dean, 2009, s. 140) O sadece özneleri piyasanın içine girmeye zorlamıyordu aynı zamanda onları piyasa içinde ekonomik özneler haline dönüştürmeye de hizmet ediyordu. Bir norm olarak ön varsayılan emeği satma özgürlüğü, bireylerin davranışları bundan saptığı müddetçe aynı anda bir normalleştirme pratiğini de harekete geçiriyordu. (Hindess, 1996, s. 73)

Fakat piyasaya atfedilen bu özellikler, onun kendiliğinden bu işlevleri yerine getirebileceği anlamına gelmiyordu doğal olarak. Ticaret toplumunda insanlar arası özgür, sınırlandırılmamış ve doğal etkileşimin kendiliğinden üreteceği bir düzen varsayımına bu doğal alışverişi muhafaza eden çerçevenin inşa edilmesi ve devamlılığının sağlanmasını sağlayacak güvenlik mekanizmalarının (dispositiflerinin) inşası fikri kaçınılmaz olarak eşlik ediyordu. (Foucault, 2007; Gordon, 1991, s. 20; Neocleous, 2000b, s. 43) Bu anlamda yönetimin sorumluluğu kendi etkinliğine tamamen yabancı olan ekonomik alana yani doğal etkileşim ve mübadele düzeninin alanına müdahale etmeden, onun güvenliğini ve sürekliliğini temin etmektir. (Dean, 2009, s. 138; Gordon, 1991, s. 19 vd.) Güvenlik, her şeyden önce özgürlüğün spesifik bir icrasının yani

⁶ Fakat liberal söylemin sözleşme özgürlüğüne dair bu vurgusuna rağmen, uzun zaman emeğin bugünkü anlamında özgür bir biçimde satılmadığı da vurgulamak gerekir. Yalnızca açlık değil aynı zamanda ceza hukukunun öngördüğü yaptırımlar veya düşkün evleri tarafından çalışma bir zorunluluk olarak dayatılabilmekteydi. Bu açıdan bakıldığında emek uzun süre cebren sözleşmeli emektir. Bkz. (Steinfeld, 2001)

⁷ Örneğin Townsend açlığın ve dolayısıyla ücretli emeğin bir zor enstrümanına dönüşmesini çok açık bir biçimde ifade etmiştir: "...hukuki sınırlandırmalar çok fazla sıkıntı, şiddet ve gürültü eşlik eder; ortaya husumet çıkar ve asla hoş ve kabul edilebilir bir hizmetin üreticisi olamaz: açlık sadece huzurlu, sessiz, sürekli bir baskı değildir aynı oranda çalışma ve emek için de en doğal itkidir, en güçlü uğraşları meydana çıkarır;... Köle çalışmaya zorlanmak zorundadır fakat özgür insan kendi yargısına ve sağduyusuna bırakılmalıdır..." (1817, s. 15-16) ve "Açlık hissedildiğinde veya ondan korkulduğunda, ekmeğini kazanma arzusu zihni en büyük güçlüklerle katlanmaya sessizce ikna eder ve en zor işi bile tatlılaştırır." (s. 40)

ücretli emeğin güvence altına alınmasıydı. (Bentham, 1864, s. 100; Burchell, 1991, s. 139 vd.; Gattrell, 1990, s. 255; Gordon, 1991, s. 14 vd.) Demek ki özgürlük ve güvenlik arasındaki kurulan bu yeni liberal bağlantının açık bir neticesi, özgürlüğün önemli oranda piyasada ve ancak onun faaliyet mantığına göre kullanılabilecek olmasıydı. Bu noktada Neocleous şöyle yazar: “Liberalizm için geç 18. Yüzyıldaki Polis kavramını dönüştürmek mümkündür çünkü güç ve hakimiyet yavaşça Polisten sermayeye aktarılmaktaydı; Polisin disiplin mantığı pazarın disiplin mantığı tarafından hükümsüz kılınmaktaydı.” (Neocleous, 2000b, s. 41)

Smith’e göre çalışan yoksullar (*labouring poor*) sefalet içinde olmaması gereken ve onurlu bir toplumsal hayat sürdürmesi gereken tutumlu, düşünceli ve medeni varlıklardı; çünkü o, ücretli emekçilerin asgari yaşam şartlarının ve mutluluklarının, dolayısıyla emek gücünün yeniden-üretimini sağlanmasını Aydınlanma geleneği ve klasik politik ekonomi yaklaşımıyla uyumlu biçimde ahlaki bir çerçevede kavıyordu. (Smith, 2006, s. 74 vd.; 86 vd. Ayrıca bkz. Dean, 1991, s. 133; Procacci, 1991, s. 154; Rauhut, 2020, ss. 31-32; Rothschild, 1995, s. 714 vd.) Townsend, Burke, Malthus ya da Ricardo gibi ondan sonraki politik ekonomistler, ücret tartışmasının bu ahlaki zeminini ortadan kaldırarak, onu doğa kanunlarının egemenliğindeki bir emek piyasasının arz talep dengesine göre belirlenecek bir ekonomik birim haline getirdi. Bu andan itibaren emek, doğru ve yeterli karşılığı gördüğü için değil, öteki türlü emeklerinden başka sermayesi olmayan nüfus kesimleri açlığa mahkûm olacağı için satılmak zorunda kalınan bir metaydı. (Ricardo, 2008) Daha önce bilge yönetimin bir nesnesi ve geleneksel sosyal yardım ve güvence mekanizmalarıyla idare edilmesi gereken bir kategori olan yoksulluk, artık kimsenin onun dışında bir koruma bulamayacağı piyasadaki tekil öznelerin geçici statüsü haline gelmişti. (Dean, 1991, s. 153)

Piyasa yalnızca düzenin cisimleştiği ve kalibre edildiği insanlar arası doğal etkileşimlerin mecrası değildi artık. Ricardo’da da gördüğümüz gibi giderek tabiat düzeninin bir uzantısı, tabiat kanunlarının, onların arasında da özellikle kıtlık kanununun içinde faaliyet halinde olduğu bir alan haline gelmişti. (Foucault, 2002, s. 278 vd.) Townsend ve Malthus’un yoksulluk yardımı etrafında yürüttükleri tartışma da yalnızca piyasanın doğallığına değil aynı zamanda insan aleyhinde faaliyet gösteren tabiatın, özellikle de “nüfus ilkesinin” doğallığına atıfta bulunur ve piyasa işleyişinin doğallığını bu daha geniş tabiat kanunlarıyla ilişkisi içinde düşünür. (Malthus, 1809; Polanyi, 2010, s. 171 vd.; Townsend, 1817) Burada *laissez faire*’in öyle radikal bir kavranışı mevcuttur ki, onu neredeyse *laissez mourire* – bırakınız ölsünlere-dönüştürür. Gerek Townsed gerekse Malthus, yoksul yardımını, kaynakların kıtlığına rağmen, ona gereken kaynağı yaratmadan nüfusun artmasına sebep olacak, böylece de yoksulların durumunu daha da kötüleştirecek, onların sefaletini arttıracak birer dışardan müdahale olarak görürler. Halbuki nüfus ilkesi, piyasanın kendi doğal işleyiş biçimiyle birlikte kendine ait denetleme mekanizmalarına sahiptir (Malthus’un pozitif ve önleyici denetlemeler - *positive check* ve *preventive check* - olarak adlandırdıklarıdır bunlar) böylece mevcut kaynaklar ve nüfus oranı arasındaki ideal dengenin muhafaza edilmesi sağlanır. Bu doğal mekanizmalara müdahalenin (yoksulluk yardımında olduğu gibi) tek sonucu, sefaletin katmerlenmesidir. (Malthus, 1809; Townsend, 1817) Polanyi’nin işaret ettiği gibi burada “Yoksulluk toplumda yaşayan doğa(dır)” ve bunun “fiziksel yaptırımı da açıklı(tır).” (Polanyi, 2010, s. 175)

Geleneksel yoksulluk yardımı sisteminin 1834 tarihli Yoksul Yasası Raporu’yla birlikte geçirdiği dönüşüm bu bakımdan kapitalist bir emek piyasasının yaratılması çabasının bir

parçası olarak görülebilir. Bu bakımdan bedensel olarak çalışmasına engel bir durum olmayan yoksullara “düşkün evleri” (*workhouse*) dışında verilecek “kurum dışı yardım”ların ya da “sokak yardımları”nın (*outdoor relief*) kesilmesi Rapor’un öngördüğü en önemli tedbirlerden biridir. İkinci tedbir çalışma evinin emek piyasasının sunacağı yaşam koşullarına kıyasla, daha az elverişli koşullar sunacak hale getirilmesidir. (Polanyi, 2010, s. 155) Dolayısıyla her ne kadar piyasanın sunduğu koşullarda emeklerini mübadele edip etmeme konusunda formel bir özgürlüğe sahip olsalar da yoksullar, kapitalist emek piyasası haricinde hayatta kalmalarını olabildiğine güçleştiren koşullara maruz bırakılırlar. (Dean, 1991) Ücretli emeği satma özgürlüğünün, yukarıda anıldığı gibi gerçekten bir zor enstrümanına dönüştürülebilmesi için kapitalist emek piyasasının dışındaki muhtemel güvence mekanizmalarının da ortadan kaldırılması gerekir. Söz konusu rapor sonrası süreç de bunu gerçekleştirmiştir. Smith’in emeği piyasa içinde mübadele edilebilir kılmasıyla başlayan süreç neticede toprak ve sermayeye sahip olmayan geniş nüfus kesimlerinin emeklerini mübadele etmekten başka bir şey yapamayacakları hale düşmeleriyle nihayetlenmiştir. (Neocleous, 2000b, s. 69 vd.; Polanyi, 2010)

Suçun Bir Toplumsal Problem Olarak Ortaya Çıkışı

Toplumun birbiriyle mübadele ilişkisi içinde olan tekil öznelerden oluşan bir bütün olduğu, ona düzen kazandıran temel mecranın piyasa olduğu ve yoksulların bu piyasa ilişkilerine emeklerinden başka hiçbir şeyleri olmadığı için ancak emeklerini satarak dahil olabilecekleri 17. Yüzyılda yerleşmeye başlamış ve 18. Yüzyılda artık neredeyse tamamen kemikleşmiş fikirlerdi.(Macpherson, 2010) Bu fikirler, sanayi devrimi ve onun yarattığı derin demografik, ekonomik, toplumsal dönüşümle birleştiğinde bu düzen getirici piyasa ilişkilerinin dışında kalan ve dışına düşme tehlikesi içinde olan geniş yoksul nüfusunun içinde barındırdığı tehlike yönetici elitlerin zihninde son derece zorlayıcı bir hale geldi. Suç problemi de bu dönemde toplumsallaştı, yönetim müdahaleleriyle kontrol altına alınması gereken kitlesel bir problem olarak kavranmaya başladı.

Toplumsal Problemlerin Semptomu Olarak Suç

18. yüzyıl ortalarından 19. Yüzyıl ortalarına dek suçun kavranışında yaşanan, nihayetinde merkezi bir önleyici polis teşkilatının kurulmasıyla neticelenen radikal dönüşüm, aynı dönemde İngiltere toplumunun içinden geçtiği radikal ve tamamen dönüştürücü, mevcut geleneksel ilişki biçimlerinin ve kurumsal prosedürlerin çözülüp dağıldığı ve yenilerinin de henüz kurulmakta olduğu yeniden yapılanmadan ayrı düşünülemez. (Gatrell, 1990; Ignatieff, 1980; Silver, 2011; Storch, 1975) Bu toplumsal dönüşüm arka planında suç giderek daha problematik bir mesele haline gelmeye başlamıştır. O tekil kişisel bir fesat olarak kavranmaktan giderek uzaklaşmış, artık ona kaynakları toplumsal dönüşüm ya da çözümlerde aranan kitlesel, çoğul bir fenomen olarak yaklaşılmaya başlanmıştır. Suç, giderek toplumsal tartışmaların daha merkezi bir teması haline gelmiş, Gatrell’in ifadesiyle toplumsal dönüşüm karşısında duyulan kaygıların üzerine yansıtıldığı ve dolayısıyla kendisi aracılığıyla müzakere edildiği bir nesneye dönüşmüştür.(Gatrell, 1990, s. 244)

Bu dönüşüm sürecinin çok boyutlu yapısına özellikle dikkat kesilmek gerekir. Kaygıdan paniğe suç etrafında şekillenen pek çok tepki biçimi, hem dönemin belli başlı ekonomik ve politik gelişmelerinin, hem suçun yaşanan – önemli oranda kapitalist bir emek piyasası yaratma çabalarının neticesi olan - radikal toplumsal dönüşüm karşısında duyulan kaygıların üzerine yansıtılıp üzerinden tartışıldığı bir zemine dönüşmesinin, hem de söz konusu toplumsal

dönüşüme – körlemesine de olsa- belli bir şekil verme çabasında suç probleminin işlevsel görülmesinin birer neticesidir. (Emsley, 2005, s.57; Gatrell, 1990; Philips, 2003; Silver, 2011; Storch, 1975) Aynı zamanda Fransız Devrimi ve İngiltere’de gerçekleşen Gordon Ayaklanmaları (Emsley, 2005, s.36 vd.; Reynolds, 1998, ss.58-60) ya da Yiyecek Ayaklanmaları (*Food Riots*) (Thompson, 1971) gibi çeşitli ayaklanmalar, 1795-96 ve 1799-1801 yiyecek kıtlıklarında olduğu gibi 18. Yüzyıl boyunca işçi sınıfı ve alt sınıfların yüzleştiği artan ekonomik problemlerle (Emsley, 1983, s. 449) birleştiğinde yönetici elite alt sınıflara ve yoksullara karşı güvensizlik hislerini keskinleştirmiştir. (Emsley, 2005, ss.56-91; Paley, 2011, s. 431; Thompson, 1966, s. 57) Aynı şekilde 18. Yüzyıl sonlarından itibaren özellikle İngiltere ve Fransa’da, sözde toplumsal patolojileri teşhis etmek ve boyutlarını sergilemek adına yoğun bir şekilde kullanılmaya başlanan moral istatistikler de Colquhoun’dan Chadwick’e pek çok sosyal reformcu tarafından suç probleminin İngiltere’de giderek yeni metotlarla baş edilmesi gereken bir problem haline geldiğine sayısal olarak işaret etmek için seferber edilmiş, bu reformcular suç istatistiklerinin sözde bilimselliğine yaslanarak bu problem için kapsamlı reform taslakları öne sürmüş ve kendilerini de bu reformları gerçekleştirecek en önemli adaylar olarak sunmuşlardır.⁸ Bu kampanyaların başarısı, kamuoyunda ve özellikle de yönetici elite suç probleminin giderek derinleştiğine dair algıyı yoğunlaştırmıştır. (Philips, 2003)

Fakat toplumsal düzen ve huzurun her an çözümlü dağılma tehdidi altında olduğuna, suçun giderek daha yaygın bir problem haline geldiğine ve hatta suç probleminin aslında bütün bu derinde yatan daha temel toplumsal alt üst oluşların ve toplumsal bedenin kaybolan sağlığının semptomatik bir ifadesi haline geldiğine dair kavrayış, en çok endüstri devriminin ve şehirleşmenin geleneksel toplumsal kurumları alt üst etmesiyle alakalıdır. Suç, “ahlaki çöküş” olarak nitelendirilen bu alt üst oluş manzaralarının bir ifadesi hatta bazı durumlarda ta kendisi olarak kavranmaya başlanmıştır. (Emsley, 2005, ss. 114-142; Wiener, 2008, s. 16) Bu zaman aralığında gerçekleşen ekonomik, kentsel ve demografik büyüme, “düşkünlüğün yaygınlaşması”nın, alçakgönüllü ve tutumlu bir yaşam biçiminin terk edilmesinin, aksine kötü alışkanlıkların şehri dolduran kitleler arasında belirli bir gizlilik içinde sürdürülüp yaygınlaşabilmesinin, eski toplumsal hiyerarşilerin yerinden edilmesinin, aile bağlarının kopuşunun, kadının emek piyasasına katılmasıyla çocuk üzerindeki olumlu ebeveyn otoritesinin veya endüstrileşmeyle –çıraklık gibi – genç bağımlılığı biçimlerinin ortadan kalkmasının ve nihayetinde yoksulların patlamaya hazır bir şiddet ve suç kaynağına dönüşmesinin yani kısacası endüstriyel şehirli nüfusun karşı karşıya kaldığı her türden toplumsal belanın müsebbibi olarak görülmüştür. (Dodsworth, 2007, s.441; Gatrell, 1990; McMullan, 1998, ss. 101-102; Wiener, 2008, ss. 16-17) Suç hem bu belaların durdurulamaz bir hızda yayılan neticesi, toplumsal çürümenin bir yüzey fenomeni hem de bizzat bu belalardan bazılarına verilen ad haline gelmiştir.

Bütün bu - aksi halde hakkında yeterince somutlukla konuşulamayacak olan - derin dönüşümleri somut bir şekilde tartışma imkanı veren suç etrafındaki söylemin çoğunlukla yöneldiği nesne ise nüfusun belirli (en kalabalık) kesimi olan yoksullardır. Bu temel dönüşümler, geleneksel toplumsal kontrol mekanizmalarını ve bununla birlikte alt sınıflar

⁸ Suç istatistiklerindeki değişimlerin değişen kovuşturma ya da kontrol pratikleriyle ilişkili olduğuna literatürde sıklıkla işaret edilmiştir. Suç istatistiklerinin hem tarihsel hem de güncel kullanımlarının problemleri niteliğine dair de pek çok eser bulunmaktadır. Bkz. (Gatrell & Hadden, 1972; Wetzell, 2000, s. 21 vd.)

arasında “ahlaki ihtiyatlılığı” (*moral restraint*) ortadan kaldırarak özellikle daha alt tabakanın, yani yoksulların “yaşam alışkanlıklarını” fesada uğratmakla tehdit etmektedir. (Dodsworth, 2007, s. 448; Emsley, 2005, ss. 56-91; McMullan, 1998, s. 101) Stoch’un ifade ettiği gibi fabrikadan çıkıp, endüstriyel disiplini arkasında bırakan işçinin, bir *terra incognita* olan işçi mahallelerinde ne yaptığı temel bir merak konusu haline gelmiş, orada yaşananlar toplumsal düzenin ve giderek özgür devletin sürekliliğini tehdit eden tastamam bir tehlike olarak kavranmaya başlanmıştır. (1975, s. 62) Bu zihinsel dönüşümle birlikte suç, sadece mağdura yönelmiş bir ihlal olmaktan çıkıp, bütün toplumsal düzene yönelik, toplumun sağlığını ilgilendiren bir eylem halini almıştır.

Bir Düzen Problemi Olarak Yoksulluk ve Düşkünlük

Yoksulluk, Smith için tek başına bir fenomen değil ancak toplumsal refahla karşılıklı ilişkisi içinde yorumlanması gereken bir kategoriydi. Yoksul, geçimini ister sermaye isterse de toprak olsun herhangi bir mülkiyet üzerinden değil, tek mülkiyeti olan emeği üzerinden kazanmak zorunda olanları tanımlıyordu. (Bohlender, 1998, s. 511) Bu bakımdan yaygın, durumu her zaman çok iç açıcı olmayan ama bir yandan da problematik olarak algılanmayan bir figürdü. Ona göre toplumsal refah ve büyümenin yolu yoksulların sefalet içinde ve merhamete muhtaç olmadıkları koşullarda yaşamasına bağlıydı. *Ulusların Zenginliği*’nde arzulanan büyüme ve sermaye birikimi modeline göre ücretli emekçiler, emekleri yoluyla bütün temel ihtiyaçlarını ve hatta olumlu bir ekonomik gelişimde temel ihtiyaçlarından da daha fazlasını kazanabilecek durumdaydılar (en azından bu durumda olmalıydılar). Onların ekonomik büyümeye ve toplumsal refaha katkı sunmalarının yolu açlığın zoruyla dinlenmeden ve tembellik etmeden çalışmaya zorlanmalarında değildi. Aksine onlara belli asgari bir yaşam standardının temin edilmesi gerekiyordu. (Dean, 1991; Procacci, 1991, s. 154; Rauhaut, 2020, s. 36 vd.; Smith, 2006, s. 75; 86; 89)

Smith için kitlesel sefalet, olumsuz senaryoda yani hızlı sermaye birikimi ve ekonomik büyüme gerçekleşmediğinde ortaya çıkacak bir fenomenken, onun takipçileri tarafından tehlikeli, zorlayıcı ve kaçınılmaz bir gerçeklik halini almıştı. (Bohlender, 2010, s. 108; Procacci, 1991, s. 163) Bu durumu şöyle ifade etmektedir Polanyi: “1776’da Adam Smith, sakin gelişme havasını yansıtıyordu. Yalnızca on yıl sonra yazan Townsend ise, daha o zaman fırtınanın farkındaydı.” (2010, s. 145) Yalnızca Townsend değil Ricardo, Malthus, Burke, Bentham ya da Colquhoun gibi politik spektrumun farklı yerlerinde yer alan çok çeşitli düşünürler için de yoksulluk ve yoksullar artık parçalanmaz bir bütünü teşkil etmiyorlardı. Halbuki Polanyi’nin belirttiği üzere Yoksulluk Yasası’ndan önce “yoksul” henüz bölünmüş değildi yani “halktan insan”la eş anlamlıydı. İster yaşlı, hasta veya çocuk olsun isterse de çalışarak evini geçindirebilecek durumda olsun toprağı olmayan herkes bu yasaya göre “yoksul” kategorisindeydi. (2010, ss. 137-138) Şimdi ise yoksullar, bir yandan geçimlerini emekleri yoluyla kazanabilecek durumda ve buna da hazır olan *çalışan (labouring poor)* ve *çalışkan yoksullara (industrious poor)*, diğer yandan da tutumsuz (*improvident*), tembel (*idle*), düşkün (*indigent*), artık (*redundant*) nüfusa yani suçlulara, dilencilere, hırsızlara, fahişelere, aylaklara ve serserilere bölünmüştü. Yani bir yanda tehlikesiz, çalışan bir yoksul nüfusu mevcuttu, diğer yandan ise patolojik, tehlikeli, sayıları arttıkça da daha tehlikeli hale gelen bir yoksullar

kategorisi, tehlikeli sınıflar (*dangerous class, classes dangereuses*) vardı. (Bohlender, 1998, s.511; Dean, 1991, ss. 233-234; Procacci, 1991, ss. 156-163; Silver, 2011, s. 25)⁹

Townsend, Malthus, Bentham veya Colquhoun gibi düşünürler için yoksulluk, yalnızca kapitalist toplumun kaçınılmaz bir parçası, onun tatsız bir yan ürünü değil aynı zamanda ekonomik düzenin işleyebilmesi için faydalı ve dahası gerekli bir faktördü de. Colquhoun, yoksulluğu “maîşeti için çalışmak zorunda olan herkesin durumu” olarak tanımlıyor ve onu “bu sebepten bir toplumun en gerekli ve kaçınılmaz parçası” olarak görüyordu; “o olmadan uluslar ve topluluklar bir medeniyet seviyesinde var olamazlar(dı)” (1806a, s.7) Demek ki zenginliği, refahı, toplumsal ve ekonomik gelişmeyi üreten gücü yoksulluk. Özgür ücretli emeği zorunlu kılan tam da oydu. Sadece sürekli hale gelmiş varoluş kaygısı içindeki işçi sınıfı ücretli emeğe yönlendirilebilirdi. (Rothschild, 1995, s. 728) Aksi halde “Yoksul, üst sınıfları eyleme yönlendiren – gurur, onur ve heves – gibi saiklerden pek azını tanı(yordu). Genel olarak onu mahmuzlayıp çalışmaya süren tek şey açlıktı...” (Townsend, 1817, s. 15) Fakat çalışan yoksullar, yukarıda işaret ettiğimiz gibi tek mevcut yoksul kategorisi değildi. Başka bir nüfus kategorisi de vardı, toplum için bir yük ve fenalık teşkil eden, bu sebepten de aslında toplumda yerleri olmayan bir sınıf. Bu sınıf aynı anda faydasız ve tehlikeliydi.(Silver, 2011, s. 26) Hem faydasızlıklarının kendisi toplumun refahı için bir tehlike teşkil ediyordu, hem de bu nüfus kesiminin aynı zamanda henüz yönetilmeyen, kontrol altına alınmamış bir alanda yer alması toplumsal düzeni tehdit ediyordu. (Bohlender, 2010, s. 113) Eğer ücretli emek düzen ve toplumsallaşmanın ölçüsüyse, bu artık nüfus çalışmayarak emek piyasasının düzenleyici etkilerinin ve bizzat toplumun da dışında kalmış oluyorlardı. (Rudan, 2016, s.8) Bohlander’in ifade ettiği gibi, “yeni, henüz bilinmeyen ve yönetimin nesnesi olmayan bir alandıydılar ve bu alanda yoksulluk emeğe ve gene zenginliğe dönüşmüyor, onun yerine suça, siyasi ajitasyona, ahlaki ve fiziksel yüke dönüşüyordu”.(Bohlender, 2010, s. 114)

Bu tehlikeli sınıflar tam da çalışan yoksul nüfusun içinden çıkıyorlar, onlarla neredeyse bir süreklilik oluşturuyorlardı. Bir yandan yoksulları, onları sürekli çalışmaya sevk edecek bir asgari varoluşa mahkûm etmek gerekiyordu. Ricardo ve Malthus’a göre “ücretlerin çelik yasası” emek piyasası olması gerektiğini düşündükleri gibi kendi haline bırakıldığında ücretlerin, emekçilere asgari bir varoluşu güvence altına alacak bir miktardan yukarı çıkmasını imkansızlaştırıyordu. Dolayısıyla işçilerin açlık sınırında yaşamak zorunda kalmaları doğa kanunlarının geçerli olduğu bir piyasanın doğal sonucuydu. (Polanyi, 2010, s. 185) Öte yandansa bu asgari varoluşun onları toplumun dışına ve suça doğru değil de emek piyasasının içine doğru sevk etmesini temin etmek gerekiyordu. Dolayısıyla problem tehlikeli sınıflar ile toplumun geri kalanı arasındaki sınırı etkili bir şekilde çekme, bu iki nüfus kesimi arasındaki iç içe geçmeyi engelleme, dolayısıyla bu sınırın iki yakası arasındaki karşılıklı alışverişi engelleme problemiydi.(Bohlender, 2010, s. 115) Yoksullar problemi sadece bir yoksulluk ve sefalet problemi gibi ele alınmamış, daha çok ya asgari koşullara katlanarak çalışan ya da sanayi devriminin şafağında sürekli dalgalanmakta olan emek piyasasının dışında ihtiyaç halinde başvurulabilecek bir rezerv olarak bekleyen bu yoksullar sınıfından daha tehlikeli bir sınıfın ortaya çıkabilmesi problemi olarak ele alınmıştır. (Foucault, 1977; Ignatieff, 1980; Neocleous, 2000b, s. 48; Rudan, 2016, s.8)

⁹ Buna karşı görüş için bkz. (Bailey, 1995)

Marx'ın da meşhur bir pasajda işaret ettiği gibi “Düşkün olması özgür işçinin tanımında mevcuttur; potansiyel bir düşkündür o.”¹⁰ Fakat işçi, sadece her an işini ve böylece o sırada sahip olduğu asgari hayatta kalma standartlarını bile kaybedebilecek olmasıyla potansiyel bir düşkün değildir yalnızca. Aynı zamanda o, dönemin liberal söyleminde sıkça konu edildiği gibi akılcı bir öngörülülükle baskı altında tutulması gereken içsel ve dışsal ayartmalara her an kendini bırakabilir olmasıyla da potansiyel bir düşkün, hatta potansiyel bir suçludur. Bir karakter inşası ve “kötü alışkanlık” meselesi olarak ele alınan suç probleminde, rasyonel hesaplama yetilerini her an tehdit eden içgüdü ve eğilimler belki herkeste mevcuttur fakat içinde bulunduğu toplumsal ve ahlaki seviye itibarıyla bir alt sınıf mensubu olarak ücretli çalışanın doğru yoldan sapma ihtimali çok daha yüksektir. (Colquhoun, 1806a, s.358; Emsley, 2005, s. 58)

Bu içsel ayartmaların bir de dışsal, toplumsal bir boyutu vardır. Bu da suçun, ahlaken düşük ve savurgan bir yaşamın yani öngörüsüzlüğün ve irrasyonelliğin bulaşıcılığıdır. Dolayısıyla tehlikeli sınıflarla çalışan nüfusu birbirinden ayıran sınırdaki belli bir muğlaklık, bir geçirgenlik söz konusudur. Bu geçirgenlik sebebiyle her türden suç, ahlaksızlık, ahlaki problemler ve toplumsal fenalıklar geri kalan üretken kısma da bulaşabilir, taşıp orayı da zehirleyebilir. (Bohlender, 1998, s. 512; Neocleous, 2000b, ss. 81-86) Demek ki bir yandan ekonominin sağlıklı işleyebilmesi için kaçınılmaz hatta faydalı olan yoksulluk, toplumsal bir problemle de neticelenebilmekte, kontrol altına alınmadığı takdirde yol açabileceği suç, düzensizlik ve güvensizlikler bakımından toplumsal bir felaketle sonuçlanabilmektedir. (Rudan, 2016, s. 10) Bu söylem içinde en dikkat çekici meselelerden biri sorunsallaştırılan şeyin bizatihi yoksulluk ve çalışan kesimlerin içinde bulunduğu sefalet olmamasıdır. O doğadaki eşitsizliklerin bir neticesi olarak verili, değiştirilmesi düşünülemez bir durumdur. (Dean, 1991) Bu sebepten bilge yönetimin hedefi yoksulluğun ortadan kaldırılması olamaz. Yönetimin esas hedefi, ekonomik düzen için gerekli ve faydalı olan yoksulluk korunurken, zararlı olan düşkünlüğün ortadan kaldırılması ya da en azından kontrol altına alınması olmalıdır. (Procacci, 1991, s. 159)

Alt sınıflar ve tehlikeli (ya da suçlu) sınıfları bu şekilde iç içe geçmiş biçimde düşünmek 19. Yüzyıl ortalarına kadar devam etmiştir. Ancak o tarihlerden itibaren –örneğin Mayhew'ın ünlü eseri *London Labour and London Poor*'un ya da Henry Maudsley'nin çalışmalarının tanıklık ettiği gibi bu ayırım giderek keskinleşmeye başlamıştır. (Bailey, 1995; Emsley, 2005, s. 68 vd.) Bu keskinleşmede etkisi olan pek çok faktör sayılabilir fakat özellikle “suçu alışkanlık haline getirmiş suçlu” (*habitual criminal*) figürünün özgün bir suçlu tipi olarak ortaya çıkmasıyla birlikte “fırsat suçluları” ve “suçu alışkanlık haline getirenler” arasında bir ayırımın yapılmaya başlanması sıradan yoksullar ve suçlu sınıfı arasındaki çizginin daha net bir şekilde çizilmeye başlanmasının önemli bir ilk aşamasıdır. (Rafter, 2009, ss. 205-233) Suçlu sınıf, giderek toplumun geri kalanından tamamen ayrı, profesyonel suçlulardan müteşekkil, kendine has –kimi zaman daha alt - bir insan topluluğu olarak düşünölmeye başlanmıştır. Henüz Colquhoun'da rüşeym halindeki bu fikir Edwin Chadwick'le birlikte iyice yerleşmiş ve kurumsallaşmıştır. (Emsley, 2005, s. 65; Harding, 1988, s. 559 vd.) Bu dönüşüm devamında kriminolojinin bilimselleşmesi ve ahlaki zemininden kopması süreciyle ve suçlu insanın, içsel

¹⁰ Devamında da şöyle yazar: “İşçi olarak yalnızca kendi emek sermayesini, emek fonunu (Arbeitsfond) oluşturan sermayenin bir kısmı karşılığında takas ederek bir işçi olarak hayatta kalabilir. Bu takas da tamamen tesadüfi, onun organik varlığı karşısında kayıtsız koşullara bağlıdır. Dolayısıyla o virtüel bir düşkündür... Artık emeğin üretimi sadece sermaye üzerine kurulmuş üretim biçiminin kendisinin bir neticesi olduğu için, lüzumlu emekten her zaman daha fazlası serbest kalacaktır. Onun düşkünleşmesi olasılığı da artacaktır.” (Marx, 1974, s. 497-498)

melekeleri ve hatta biyolojik nitelikleri bakımından sıradan insandan en radikal örneklerde neredeyse tamamen ayırışmış, içinde “tehlikeliliği” barındıran özel – daha alt - bir insan türü olarak düşünölmeye başlanmasıyla devam edecek (Nicolosi, 2012; Rafter, 2009, ss. 72-73) ve cezalandırma pratiklerinde de etkisini gösterecektir. (Garland, 2018; Wiener, 2008) Fakat daha sonraki kriminolojik yaklaşımları da haber veren bu dönüşümden önce çalışan yoksullar ve tehlikeli düşkünler arasındaki bu iç içe geçmişlik, özellikle de insan doğasına dair gerek geleneksel Hıristiyan gerekse de faydacı psikolojik tasavvurlar sebebiyle suç önleme için çözölməsi gereken önemli bir problem olarak kavranmıştır.

Bir “Karakter” ve “Kötü Alışkanlık” Problemi Olarak Suç

Foucault’nun işaret ettiği gibi belli bir yönetimsel rasyonalite, sadece kurumları, o kurumların stratejilerini ve seferber edilen teknolojileri belirlemekle kalmaz aynı zamanda belli öznellik biçimleri de üretir, ki özne hedefler yönetimsel stratejilerle aynı çizgiye getirilebilsin. (Burchell, 1996; Dean, 1994, s. 174 vd.; Lemke, 2002, ss. 50-51) Bu açıdan bakıldığında bir kapitalist piyasa ekonomisinin inşası da bu piyasa ekonomisinde bir mübadele aktörü olan, otonom, kendi çıkarlarını rasyonel bir şekilde hesaplayan liberal faydacı özneliğin üretilmesinden ayrılamaz. Dolayısıyla piyasa ekonomisinin toplumsal düzenin yegâne kurucu unsuru olarak kabul edilmesinin önemli bir neticesi de rasyonel, faydacı bireyin yeni piyasa ekonomisinin asıl öznesi haline getirilmesi, bu tür bir öznelleşme dayatması karşısında ayak sürüyenlerin de belli mekanizmalarla dışarıda bırakılmasıdır. (Bohlender, 1998, ss. 509-510; Burchell, 1996)

Ele aldığımız 18. Yüzyıl ortasıyla 19. Yüzyıl ortasını kapsayan dönemde suçun özellikle ahlaki bir problem olarak kavranışında farklı teorik hatların iç içe geçtiği gözlemlenmektedir. Bir yanda Hıristiyanlığın insan doğası ve suç ilişkisi üzerine geleneksel anlatısı halen gücünü korumaya devam etmektedir. Bu geleneksel anlatı, günaha ve suça yatkinlığı insan doğasının bir parçası olarak kabul eder, dolayısıyla insan kendisini günaha ve suça sevk eden baştan çıkarıcı tutkulara ve bu tutkuları cezbeden dışsal etmenlere karşı mücadele etmek ve kendi günahkâr doğası üzerinde süregelen bir kontrolü sağlamak zorundadır. (Dodsworth, 2007, s. 441; Wiener, 2008, s. 38 vd.) Bu anlatı etkisini korumaya devam ederken, bir yandan da bahsettiğimiz dönemde giderek etkisini arttıran Bentham’ın faydacı materyalist psikolojisiyle iç içe geçmeye başlamıştır. (Wiener, 2008, s. 39)

Bentham, suçun hesaplayıcı bir rasyonalitenin zafiyetiyle ilgili olduğunu iddia etmektedir; çünkü faydacı akıl her şeyden önce eylemlerin uzun vadeli sonuçlarını hesaplayabilen akıldır. Buna göre kendi uzun vadeli çıkarlarını ön görüp hesaplayabilecek faydacı, rasyonel birey suç işlemenin kendi aleyhine olduğunun farkına varıp kendisini suça teşvik eden içsel – manevi (tutkular, dürtüler vs.) ve dışsal – bozucu çevresel etkilere karşı kendi çıkarlarına göre hareket edebilecek otonomiye sahip olmalıdır. Bunu aksi yönden düşündüğümüzde suçlu hayatı tercih eden, çalışmak yerine yoksulluk yardımı üzerinden ya da illegal yollardan kendi hayatını idame ettirmeye çalışan kimse kendi haline bırakılmaması gereken, yargı gücü bakımından yetersiz, kendi dürtülerini kontrol etmek bakımından da iradesiz bir bireydir. (Wiener, 2008, ss. 14-45) Bu iki görüş, ticaret ve sanayileşmenin, ekonomik ve demografik büyümenin beraberinde getirdiği, özellikle büyükşehirlerde yoğunlaşan yukarıda bahsettiğimiz radikal dönüşüm ve bu dönüşümün alışlagelmiş hiyerarşiler ve adetler üzerindeki yıkıcı etkisi karşısında yani kısacası

büyükşehrin ifsat edici etkileri karşısında duyulan kaygıyla birleştiğinde suç çevresel, toplumsal etmenlerle kişisel zayıflıkların ve insanın ilkel doğasına ait dürtülerle tutkuların bir karışımı olarak anlaşılmaya başlanmıştır. (Pavlich, 2018, ss. 499-500)

Bu karşılıklı ilişkiyi birbirine kenetleyen menteşe bu dönemde “karakter” ve onun temelinde yer alan “alışkanlık” kavramı olmuştur. “Alışkanlık”, 19. Yüzyıl düşüncesinde yeni bir anlam kazanmış ve bu hızlı türbülans döneminde kişileri “şeylerin düzenine, zamanın düzenine ve siyasi düzene” bağlamanın aracı olarak kavranmıştı. (Foucault, 2015, s. 239; Ayrıca bkz. Bennett, 2015, s. 31-33) “Karakter” de şimdiki, kısa süreli tatmini arayan buyurgan dürtü ve arzular üzerinde, gelecek faydalar adına alışkanlığa dayalı bir hakimiyet tesis etmeyi sağlayan şey, bir alışkanlıklar bütünüydü. Bu dönemdeki ahlaki söylem hem Hristiyan hem de faydacı versiyonlarında, ortak bir şekilde insanın sözde ilkel dürtülerine hakim olmasını ve ticaret toplumunun değişim ve üretim ilişkilerine problemsiz katılımını sağlayacak bir karakter inşasını esas hedef haline getirmiştir. Bunun Hristiyan Evanjelic versiyonuna göre, insanın gözleri önünde olan mevcut tatmin vasıtalarına karşı vahiyde açığa vurulan ahiret hayatının ödülleri görünmez hale gelir, dolayısıyla bu gelip geçici çıkar ve tatmin vasıtaları sebebiyle sonsuzluk gözden kaçırılmamalıdır. Benthamcı faydacılık ise, insanın ilkel doğasındaki dürtü ve tutkuların yakın görüşlülüğüne karşı eylemin gelecekteki sonuçlarını ve müstakbel faydalarını hesaplayacak bir akılcılığı buyurur. Karakter, bu türden hesaplayıcı bir akılcılığın, her eylemde bir alışkanlık haline gelmesidir, fakat bu doğallıkla değil dürtülere egemen olmak için sürekli hale getirilmiş bir zorlamayla gerçekleşir. (Wiener, 2008, ss. 38-45)

Dodsworth, karakter ve alışkanlık arasında kurulan bu ilişkide, Lockeçu zihin felsefesinin önemli bir etkisi olduğunu belirtir. John Locke’a göre zihin bir *tabula rasa*, boş bir sayfadır, dolayısıyla “karakter” öğrenilebilir, çevresel etkiler ve taklit yoluyla edinilecek alışkanlıkla bir kalıba sokulabilir. Önleyici polislik kurumunun ilk teorisyenlerinden olan Henry Fielding de Locke’un düşüncelerinin etkisiyle insanın doğasının yani karakterinin, alışkanlıklarla biçimlendirilip belli bir şekle sokulabileceği görüşündedir. Bu olumlu alışkanlıkların taklit ve eğitim yoluyla edinilmesinde olduğu kadar olumsuz, bozucu çevresel etkenler altında olumsuz alışkanlıkların benimsenmesi ve böylece olumsuz karakter özelliklerinin kişide yerleşmesi için de geçerlidir Fielding’e göre. (Dodsworth, 2013, s. 85 vd.; Pavlich, 2018) Ticaret toplumunun büyükşehir hayatı, kötü alışkanlıklara hızla ve kontrolsüzce serpilme imkânı veren, insanı doğru yoldan saptıracak her türden baştan çıkarıcı çevresel koşulları içinde barındırmaktadır. (Dodsworth, 2007, s. 441 vd.) Böylece Fielding ve başka pek çok çağdaşı düşünür ve sosyal reformcu için “karakter”in şekillenmesi alışkanlıkların edinilmesinin, bu da çevresel koşulların insan doğası üzerinde olumlu ya da olumsuz etki etme biçimlerinin bir neticesidir, dolayısıyla her türden karakter için geçerli olduğu gibi “suçlu karakter” de çevresel koşullar ve insan doğası etkileşiminin bir ürünüdür. (Reynolds, 1998, s. 69)

Önleyici Polisin Ortaya Çıkışı

Suçların önlenmesine artarak yapılan vurgu ve bu amaçla bugünkü anlamıyla profesyonel bir önleyici polis teşkilatının kurulması, gerek önleyici polisliğin ortaya çıkış koşullarına baktığımızda gerekse de mevcut geleneksel polis sistemini reforme etmek isteyenlerin yazdıklarından takip edebildiğimiz kadarıyla sadece tekil suçların önlenmesini değil, bütün topluma yaygın ve endüstriyel şehir hayatının ve ticaret toplumunun gerekleriyle uyumlu bir

düzenin ayakta ve sağlam halde kalmasını amaçlamaktadır. İlk polis reformcularının çabalarına dek İngiltere’deki mevcut polis sistemi “kilise mıntıkları”na (*parish*) ya da çeşitli bölgelere (*precinct*) göre yerelde organize edilmiş, dağınık dolayısıyla bir merkezden koordine edilmeyen ve başlangıçta o bölgedeki aile reislerinin bir sene boyunca üstlendiği ve onlar tarafından yürütülen bir faaliyetti. Teoride bu aile reisleri (*householder*) sulh yargıçlarına (*magistrate*) bağlı polis memurları (*constable*) olarak görev yapıyor ve bütün sistem onlar ve onlara bağlı daha düşük derecedeki görevliler (*beadle*) ve bekçilerden (*watchmen*) oluşuyordu.(Beattie, 2003, ss. 134-168) Bu düzenin tarihi, Orta Çağ’a dek geri gidiyordu ve polis memurluğu veya bekçilik münhasıran suçla mücadele etmiyor ama şehir hayatındaki toplumsal yaşamdaki ufak tefek düzensizlikler, kirlilik, karanlık sokaklar veya görevli oldukları yerin ahlaki durumuyla da ilgileniyorlardı. (Reynolds, 1998, s. 29 vd.)

İçinde genel bir gözetim ve devriye görevlerinin de ifa edilmesinin öngörüldüğü bu sistem önleyici bir boyuta da sahipti fakat zaman içinde sistemin etkililiği şüpheli hale gelmişti. Aile reislerince yapılması gereken bu bekçilik görevi zamanla aile reislerinin kendi yerlerine vekiller tayin etmeleriyle ya ücretini doğrudan kendilerinin ödediği ya da söz konusu ücretin, bu görevi yerine getirmedikleri için onlara kesilen cezalardan ödendiği düşük ücretli bir işe dönüşmüştü. (Joyce & Laverick, 2023, s. 67) Gönüllülük esasının bu şekilde giderek aşınmasıyla birlikte 18. Yüzyıl ortalarından itibaren bekçilik ve polis memurluğu, ücreti aile reislerinin ödemekle yükümlü olduğu vergilerle karşılanan tamamen ücretli bir işe dönüştü. (Joyce & Laverick, 2023, s. 69-71) Fakat bu halde bile ne işe alımlarda ne ücretlerde ne de çalışma koşullarında herhangi bir standart yoktu. Görev alınan kilise mıntikasına göre çalışan polis memuru veya bekçi sayısı da değişkenlik gösteriyordu. Dolayısıyla bazı bölgelerde çok geniş alanları çok yetersiz bir personelin kontrol etmesi gerekiyordu. (Beattie, 2003, s.115; Emsley, 1986)

Fakat reform taleplerini sadece bu eski sistemin suç önlemedeki yetersizliğine, verimsizliğine ve etkisizliğine bağlamak mümkün değildir. (Emsley, 1986; Paley, 2011) Evet, eski polis geleneksel sosyal kontrol mekanizmalarını etkisiz hale getiren demografik ve endüstriyel dönüşümün yarattığı “kentsel krize” cevap verme konusunda yetersiz kalmıştı. (Denis vd., 2016) Fakat buradaki niceliksel değil temelde niteliksel de bir dönüşümdü. Polis reformu tekliflerinin sebebi sadece kötü çalışma koşullarına sahip kısıtlı bir personelin baş edemeyeceği kadar büyük boyutlara ulaşmış bir suç ve düzensizlik tehlikesi değildi. Bu tehlike ve onun boyutlarına dair kamusal algının kendisi zaten polis reformcuları -Philips’in ifadesiyle “moral girişimciler”- tarafından yaratılmıştı. (Philips, 2003) Dolayısıyla suç problemi yönetici elitin ve mülk sahiplerinin zihninde salt bir suç problemi olmaktan çıkarak nitelik değiştirmiş, alt sınıflara has bir ahlaki erozyon ve kaynağı düşkünlükte yer alan bir toplumsal düzensizlik problemi olarak anlaşılmaya başlanmıştı. Toplumsal düzeni sağlayan ana mecra emek piyasası olarak kavrandığı için söz konusu çözümlenin ve kentsel krizin çözümü de bu düzenleyici mekanizmanın dışına doğru çıkanları içeri girmeye zorlayacak suçla mücadelede görevli olduğu kadar düşkünleşmeyle mücadele etmekle de görevli, işçi sınıfını ahlaken disipline edici dakik bir yönetim tarzı ve bir kurum olarak polisti. Burada polis hem geleneksel hem de modern anlamıyla kullanılıyordu.

Önleyici polisin ilk teorisyenlerinden ve sulh hakimliği (*Magistrate*) görevindeyken suçların soruşturulması için kurulmuş profesyonel bir detektif teşkilatı olan Bow Street Runners’ı kurmuş olan Henry Fielding’in teorik metinlerinde suç problemi özünde işçi sınıfına

has ahlaki bir problem olarak ortaya koyulur. Problemin kaynağında aslında adetleri, alışkanlıkları, gelenek ve göreneklerini dönüştürerek toplumsal ilişkileri etkileyen, toplumu ölçülü ve tutumlu bir yaşam biçiminden uzaklaştıran ticaretin yol açtığı lüks, şaşaa, gurur ve aşırı bolluk vardır. Fakat bunlar özellikle alt sınıflarda asıl olumsuz etkilerini gösterirler.(Fielding, 1751, ss. xxii-xxiii) Bu olumsuz etkilerden bir kısmı suç olarak tanımlanabilecek eylemlerken, geri kalan büyük ve önemli bir kısmı ise lüksün ve şaşaa'nın işçi sınıfını çalışma disiplininden uzaklaştırması, onu tembelleştirmesi veya onun maişetini kazanmak için emeğini satmaktan başka, illegal yollara sevk etmesidir. (Fielding, 1751, ss. 6-7)

Burada ahlaki bozulma üst sınıflardan alt sınıflara sıçrayan bulaşıcı bir hastalık gibi kavranır. Fakat üst sınıflara bu lüksün ve boş vakit eğlencelerinin tadını çıkartma hakkı tanınırken alt sınıflarda üst sınıflara özenme ve onları örnek alma, savurganlığa ya da kendi emekleri için uygun görülen ücretleri beğenmemeye sebep olacağı için onları tembelleğe ve suça yönlendirecek bir ahlaki zaafa dönüşür. (Fielding, 1751, s. 7 vd.) Mesele farklı sınıfların yaşam pratiklerinin iç içe girmesine ve karışmasına imkân tanıyan, farklı sınıfsal yaşam biçimlerini karşılıklı daha görünür kılan yeni bir kentsel hayat düzeninde sınıfsal ayrımların keskinleştirilmesi ve alt sınıfların kendilerine dayatılan endüstriyel disiplinden kopmasının engellenmesidir. (Fielding, 1751, ss. 10-11)

Nasıl Fielding'e göre elinde emeklerinden başka sermayesi olmayanlar için en büyük günah tembellikse, Fielding'i takip eden önemli polis reformcusu, ilk önleyici polis teşkilatı olan "Thames Nehri Polisi"nin (*Thames River Police*) kurucusu sulh hâkimi ve "önleyici polis" in teorisini Patrick Colquhoun için de asıl ahlaki zaaf, düşkünlükle bir araya geldiği zaman tembellik ve aylaklıktır. Düşkünlüğün "Ahlaki ve cezai suçlara yatkın kılan bir tembellik tarafından teşvik" edildiğini belirtir. (Colquhoun, 1806a, s. 48-49; Ayrıca bkz. Emsley, 2005, s. 58-59; Neocleous, 2000b, s. 17) Çalışmaya gönülsüz olan bir düşkün yalnızca toplumsal beden için bir kayıp ve toplumun sırtında bir yük olmakla kalmaz, o aynı zamanda emek piyasasının toplumsal düzeni sağlama ve topluma kazandırma işlevinin de dışında kalır ve tam da bu sebepten toplum için bir tehdiye dönüşmeye başlar.(Neocleous, 2000a, s. 717 vd.) Fakat Colquhoun, Fielding'den farklı olarak odak noktasını üst ve alt sınıf arasındaki ilişki yerine yoksulluğun iki kategorisi arasındaki ilişkiye kaydırır. Çağdaşı pek çok düşünür gibi yoksulları iki kategoriye ayırır. Bir yanda çalışkan yoksullar vardır, diğer tarafta ise çalışabilecek durumda olmasına rağmen çalışmayan, çalışmak istemeyen düşkünlükler vardır, asıl tehlike ve tehdit de bu ikinci gruptur. (Colquhoun, 1806a, ss. 8-9) Suça giden patika düşkünleşmeyle başlar. Bir suçluya dönüşmenin ilk aşaması çalışan yoksul kategorisinden düşkünlük kategorisine düşmektir. (Colquhoun, 1806a, ss. 234-39) Dolayısıyla Colquhoun'un suç önlemek için tasarladığı "dakik" polis düzeni, teker teker suçların önlenmesinden çok suçun kökeni olarak gördüğü bu geçişin engellenmesine odaklanır. Suçla mücadelenin ilk adımı, yoksulların düşkünleşmesinin, işçi sınıfının o dönemde sayısını 115.000 olarak öngördüğü suçlu ve tehlikeli bu nüfus kesimine karışmasının önlenmesidir.¹¹ (Colquhoun, 1806b, s. 6-10)

Polis tam da bu iki kategori arasındaki geçişe odaklanmalı, bu geçişin sınır hattında yoksulların düşkünleşmesini engellemelidir. Bu sebepten Colquhoun'un tasarısının bir boyutu

¹¹ Bu sayının ne kadar abartılı olduğuna dair bkz. (Philips, 2003)

da polisi, klasik anlamına daha yakın bir şekilde kullanarak “düşkün polisi” olarak adlandırdığı geleneksel yoksul yardımları sisteminin reforme edilmesidir. Emek piyasasındaki dalgalanmalardan etkilenen dürüst ve çalışkan yoksulları düşkünleşmekten koruyacak bir sosyal güvenlik ağı, yani merkezileşmiş “sosyal politika” tedbirleri suça karşı önleyici tedbirlerden biridir.(Colquhoun, 1806a) Fakat düşkünleşme sürecinin bir başka, belki maddi olarak düşkünleşmekten daha önemli bir boyutu daha vardır, o da toplumun dışında yasa ve ahlak dışı bir hayat süren düşkün ve aylak nüfusun sağlıklı ve dürüst nüfus kesimlerini zararlı alışkanlıklarla enfekte etmesidir. Dolayısıyla suçla mücadelenin diğer bir önemli parçası birer enfeksiyon kaynağı olan bu kesimlerle ve onların etkileriyle mücadele etmektir. Suç işleme olanakları daraltılmalı, suçu mümkün kılan koşullara müdahale edilmeli, böylece olumsuz alışkanlıkların yayılmasının önüne geçilirken olumlu alışkanlıkların kazanılması sağlanmalı ve nihayetinde de toplumun endüstriyel dönüşümünün yarattığı ahlaki erozyona karşı ahlaki bir iyileştirme bu polis aracılığıyla gerçekleştirilmelidir. (McMullan, 1998, s. 115) Bu ahlaki iyileştirmeyle kastedilen aslında, alt sınıflara emek piyasasının koşullarını ve disiplinini dayatmaktır. (Bohlender, 1998; Neocleous, 2000a) Böylece Colquhoun’da suçla mücadele etmek ya da suçları soruşturmakla görevli bir profesyonel görevliler topluluğu olarak polis, polis kelimesinin daha eski kullanımına yakın daha genel bir iyi yönetim tedbirleri içinde anlam kazanır.

Henry ve John Fielding’den Bentham ve Colquhoun’a kadar geleneksel suçla mücadele sistemini reforme etmek isteyen pek çok isim çeşitli girişimlerde bulunmuşlarsa da sistemi bütünüyle reforme etmeyi başaramamışlardır. Önce John Fielding ve sonra Colquhoun özellikle bu dağınık sistemi merkezileştirmeyi ve Londra için İçişleri Bakanlığı kontrolünde bir polis kuvveti kurmayı amaçlamış ama Peel’e kadar bu amaca tam olarak ulaşamamıştır. Fakat Fielding’lerin *Bow Street Runners*’ı ya da Colquhoun ve Bentham’ın *Thames River Police*’i gibi kısıtlı ve dar bir alanda etkin olan örnekler daha sonraki kapsamlı polis reformuna öncülük etmişlerdir. Nihayet Peel’le birlikte İngiltere’de günümüz anlamıyla merkezi, kamu otoritesine bağlı bir polis teşkilatı faaliyete geçmiştir. Yukarıda işaret ettiğimiz gibi önleyici polisi ortaya çıkartan bu dönüşümün arkasındaki asıl itici güç eski sistemin yetersizliklerinden çok toplumsal düzenin ve dolayısıyla düzensizliğin yeni bir şekilde kavranmaya başlanmasıdır. Emek piyasasının gerektirdiği disiplinin dışındaki alt sınıflar suçun gerçek kaynağı olarak kavranmakta, dolayısıyla suçla mücadele edilirken aslında sanayi kapitalizminin yarattığı yeni yoksul nüfusla mücadele edilmektedir.

Sonuç

Malthus’tan Colquhoun’a dek dönem düşünürlerinin ekserisine göre yoksulluk yani emeğinden başka bir sermayeye sahip olmamak kendi başına bir problem değil kişileri çalışmaya yani emeklerini satmaya yönlendirecek olumlu bir faktördü. Fakat gene aynı düşünürler yoksulluğun emek piyasası tarafından disipline edilmediği takdirde aynı zamanda toplum için bir suç ve huzursuzluk kaynağı olabileceğinin de farkındaydılar. Sanayi devrimi, kentlerde, toplumsal ilişkilerde, geleneksel aile hayatında ve mevcut sosyal kontrol mekanizmalarında derin dönüşümlere hatta çözümlere yol açtığında yoksulluğun muhtemel tehditkâr ve olumsuz etkilerini engellemek daha acil bir problem haline gelmişti. Bu noktada suç, bazı düşünürler tarafından bir sanayi toplumuna dönüşmenin belki de en önemli çıktısı olan ve özellikle büyük sanayi şehirlerinde yoğunlaşan yoksulluk ve düşkünlük problemini yönetici

elit nezdinde yeniden isimlendirip çerçevelemenin bir aracı haline dönüştü. Bu isimler düşkünlüğü, aylaklık ve tembellikle birleştiğinde suçun gerçek kaynağı olarak nitelendirdiler ve suçla mücadele için en önce düşkünlükle mücadele edilmesi gerektiğini belirttiler. Bu mücadelenin en önemli parçası da yoksul çalışan nüfusun düşkünleşmesini engelleyecek toplumsal teknoloji ve mekanizmaların yaratılmasıydı. İşte önleyici polis gerek Bentham gerekse de onun dostu olan Colquhoun tarafından bu mekanizmalardan biri olarak ortaya sürülmüştü.

Bugün, kimilerince “önleyici dönemeç” olarak adlandırılan, özellikle Batılı devletlerde suç önlemeye atfedilen yeni önem dikkate alındığında makalede ele alınan konu sadece tarihsel değil güncel bir anlam da kazanmaktadır. (Ashworth & Zedner, 2014, s. 28; Singelstein, 2020) Bugünkü dönüşümün bazı önemli aktörleri için makalede ele aldığımız dönem önemli bir ilham kaynağıdır. Makalede kısaca çerçevesini çizmeye çalıştığımız teorik ve pratik yaklaşımların izleri, gerek son 30-40 senenin polislik stratejilerinde gerekse de kriminoloji teorilerinde sürülebilmektedir. (Garland, 2001) Dolayısıyla “önleyici polis”in doğuş süreci ve onu hazırlayan tarihsel, toplumsal koşullar, bugün “suç önleme”ye yapılan vurgunun neo-liberalizmin yükselişiyle, refah devletinin ve sosyal güvencelerin gerileyişiyle, bu dönüşümün kentsel yansımalarıyla ve gerek sınıfsal gerekse de ırksal yeni suçlu kategorileriyle ilişkisini anlamak adına kritik önemini korumaktadır.

Kaynakça

- Ashworth, A., & Zedner, L. (2014). *Preventive Justice*. Oxford University Press.
- Bailey, V. (1995). The fabrication of deviance: Dangerous classes and criminal classes in Victorian England. İçinde J. Rule & R. Malcolmson (Ed.), *Protest and Survival: The Historical Experience: Essays for E.P. Thompson* (ss. 221-256). Merlin Pr.
- Bailey, V. (2019). *The Rise and Fall of the Rehabilitative Ideal, 1895-1970* (1st Edition). Routledge.
- Beattie, J. M. (2003). *Policing and Punishment in London, 1660-1750: Urban Crime and the Limits of Terror*. Oxford University Press.
- Beccaria, C. (2016). *Suçlar ve Cezalar Hakkında* (S. Selçuk, Çev.). İmge Kitabevi.
- Bennett, T. (2015). Mind the gap: Towards a political history of habit. *The Occasional Papers, Institute for Culture and Society (tOPICS)*. <https://doi.org/10.4225/35/57a961470f19c>
- Bentham, J. (1864). *Theory of Legislation*. K. Paul, Trench, Trübner.
- Bentham, J. (1876). *An Introduction to the Principles of Morals and Legislation*. Clarendon Press.
- Bohlender, M. (1998). Wie man die Armen regiert. Zur Genealogie liberaler politischer Rationalität. *Leviathan*, 26(4), 497-521. www.jstor.org/stable/23984538
- Bohlender, M. (2010). Soziale (Un)Sicherheit. İçinde M. Bohlender, H. Münkler, & S. Meurer (Ed.), *Sicherheit und Risiko* (ss. 101-124). Transcript Verlag. www.jstor.org/stable/j.ctv1fxfr4.8
- Burchell, G. (1991). Peculiar interests: Civil society and governing “the system of natural liberty”. İçinde G. Burchell, C. Gordon, & P. Miller (Ed.), *The Foucault effect: Studies in governmentality* (ss. 119-150).
- Burchell, G. (1996). Liberal Government and Techniques of the Self. İçinde A. Barry, T. Osborne, & N. Rose (Ed.), *Foucault and Political Reason* (ss. 19-36). University Of Chicago Press.
- Castel, R. (2000). *Die Metamorphosen der sozialen Frage: Eine Chronik der Lohnarbeit*. UVK, Univ.-Verlag Konstanz.
- Colquhoun, P. (1806a). *A Treatise on Indigence: Exhibiting a General View of the National Resources for Productive Labour; with Propositions for Ameliorating the Condition of the Poor, and Improving the Moral Habits and Increasing the Comforts of the Labouring People ...* J. Hatchard.
- Colquhoun, P. (1806b). *A Treatise on the Police of the Metropolis: Containing a Detail of the Various Crimes and Misdemeanors by which Public and Private Property and Security Are, at Present, Injured and Endangered, and Suggesting Remedies for Their Prevention*. J. Mawman.
- Dean, M. (1991). *The constitution of poverty: Toward a genealogy of liberal governance*. Routledge.
- Dean, M. (1994). *Critical And Effective Histories: Foucault’s Methods and Historical Sociology* (1st edition). Routledge.
- Dean, M. M. (2009). *Governmentality: Power and Rule in Modern Society* (2 edition). SAGE Publications Ltd.
- Denis, V., Milliot, V., & Lucrezio Monticelli, C. (2016). Introduction: Urban crises, policing crises: Mirror images? (C. 1700–1900): Cities in flux and changes to policing. *Urban History*, 43(2), 200-214. <https://doi.org/10.1017/S0963926815000267>

- Dodsworth, F. (2007). Police and the Prevention of Crime: Commerce, Temptation and the Corruption of the Body Politic, from Fielding to Colquhoun. *The British Journal of Criminology*, 47(3), 439-454. <https://doi.org/10.1093/bjc/azl054>
- Dodsworth, F. M. (2013). Habit, the Criminal Body and the Body Politic in England, c. 1700–1800. *Body & Society*, 19(2-3), 83-106. <https://doi.org/10.1177/1357034X12474476>
- Donzelot, J. (2008). Michel Foucault and liberal intelligence. *Economy and Society*, 37(1), 115-134. <https://doi.org/10.1080/03085140701760908>
- Elden, S. (2002). Plague, Panopticon, Police. *Surveillance & Society*, 1(3), 240-253. <https://ojs.library.queensu.ca/index.php/surveillance-and-society/article/view/3339>
- Emsley, C. (1983). The Military and Popular Disorder in England 1790-1801. *Journal of the Society for Army Historical Research*, 61(245), 10-21. <https://www.jstor.org/stable/44224116>
- Emsley, C. (1986). Detection and Prevention: The Old English Police and The New 1750-1900. *Historical Social Research / Historische Sozialforschung*, 37, 69-88. <http://www.jstor.org/stable/20755018>
- Emsley, C. (2005). *Crime and Society in England, 1750-1900*. Longman/Pearson.
- Fielding, H. (1751). *An Enquiry Into the Causes of the Late Increase of Robbers, &c. with Some Proposals for Remediying this Growing Evil: In which the Present Reigning Vices are Impartially Exposed; and the Laws that Relate to the Provision for the Poor, and to the Punishment of Felons are Largely and Freely Examined*. A. Millar.
- Foucault, M. (1977). *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*. Vintage Books.
- Foucault, M. (2002). *The Order of Things: An Archaeology of the Human Sciences*. Psychology Press.
- Foucault, M. (2007). *Security, Territory, Population*. St Martins Press.
- Foucault, M. (2015). *On the Punitive Society: Lectures at the Collège de France, 1972-1973* (G. Burchell, Çev.; 1st ed. 2015 edition). Palgrave Macmillan.
- Garland, D. (2001). *The Culture of Control: Crime and Social Order in Contemporary Society*. OUP Oxford.
- Garland, D. (2018). *Punishment and Welfare: A History of Penal Strategies*. Quid Pro, LLC.
- Gatrell, V. A. C. (1990). Crime, authority and the policeman-state. İçinde F. M. L. Thompson (Ed.), *The Cambridge Social History of Britain, 1750–1950: Volume 3: Social Agencies and Institutions* (C. 3, ss. 243-310). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CHOL9780521257909.006>
- Gatrell, V. A. C., & Hadden, T. B. (1972). Criminal statistics and their interpretation. İçinde E. A. Wrigley (Ed.), *Nineteenth-Century Society* (ss. 336-396). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511896118.009>
- Gordon, C. (1991). Governmental Rationality: An Introduction. İçinde G. Burchell, C. Gordon, & P. Miller (Ed.), *The Foucault Effect—Studies in Governmentality* (ss. 1-52). University Of Chicago Press.
- Harding, C. (1988). “The Inevitable End of a Discredited System”? The Origins of the Gladstone Committee Report on Prisons, 1895. *The Historical Journal*, 31(3), 591-608. <https://www.jstor.org/stable/2639758>
- Härter, K. (2010). Security and “Gute Policey” in Early Modern Europe: Concepts, Laws, and Instruments / Sicherheit und “Gute Policey” im frühneuzeitlichen Europa: Konzepte, Gesetze

- und Instrumente. *Historical Social Research / Historische Sozialforschung*, 35(4 (134)), 41-65. <https://www.jstor.org/stable/25758857>
- Hindess, B. (1996). Liberalism, socialism and democracy: Variations on a governmental theme. İçinde A. Barry, T. Osborne, & N. Rose (Ed.), *Foucault and political reason: Liberalism, neo-liberalism and rationalities of government* (ss. 65-80). The University of Chicago Press.
- Hirschman, A. O. (2007). *Tutkular ve Cikarlar*. Metis Yayıncılık.
- Ignatieff, M. (1980). *A just measure of pain: The penitentiary in the Industrial Revolution, 1750-1850* (Columbia University Press morningside ed). Columbia University Press.
- Iseli, A. (2009). *Gute Policey: Öffentliche Ordnung in der Frühen Neuzeit*. Ulmer.
- Joyce, P., & Laverick, W. (2023). *History of Policing, Crime, Disorder, Punishment* (1st ed. 2023 edition). Palgrave Macmillan.
- Lemke, T. (2002). Foucault, Governmentality, and Critique. *Rethinking Marxism*, 14, 49-64. <https://doi.org/10.1080/089356902101242288>
- Macpherson, C. B., & Cunningham, F. (2011). *The Political Theory of Possessive Individualism: Hobbes to Locke* (Reprint edition). Oxford University Press.
- Malthus, T. R. (1809). *An Essay on the Principle of Population, as it Affects the Future Improvement of Society*.
- Marx, K. (1974). *Grundrisse der Kritik der politischen Ökonomie: (Rohentwurf) 1857-1858 : Anhang, 1850-1859*. Dietz Verlag.
- McMullan, J. L. (1998). The Arresting Eye: Discourse, Surveillance and Disciplinary Administration in Early English Police Thinking. *Social & Legal Studies*, 7(1), 97-128. <https://doi.org/10.1177/096466399800700106>
- Neocleous, M. (2000a). Social Police and the Mechanisms of Prevention. *The British Journal of Criminology*, 40(4), 710-726. <https://doi.org/10.1093/bjc/40.4.710>
- Neocleous, M. (2000b). *The Fabrication of Social Order: A Critical Theory of Police Power*. Pluto Press.
- Nicolosi, R. (2012). Der Gewohnheitsverbrecher in der “positiven Schule” der italienischen Kriminologie: Kommentar zu Cesare Lombroso und Enrico Ferri. İçinde B. Kleeberg (Ed.), *Schlechte Angewohnheiten: Eine Anthologie, 1750—1900* (1. Auflage, ss. 368-377). Suhrkamp.
- Nitschke, P. (1992). Von der Politeia zur Polizei: Ein Beitrag zur Entwicklungsgeschichte des Polizeibegriffs und seiner herrschaftspolitischen Dimensionen von der Antike bis ins 19. Jahrhundert. *Zeitschrift für Historische Forschung*, 19(1), 1-27.
- Paley, R. (2011). “An Imperfect, Inadequate and Wretched System”? Policing London Before Peel. İçinde *Theories and Origins of the Modern Police*. Routledge.
- Pasquino, P. (1991). Theatrum politicum: The genealogy of capital-police and the state of prosperity. İçinde G. Burchell, C. Gordon, & P. Miller (Ed.), *The Foucault effect: Studies in governmentality* (ss. 105-118).
- Pavlich, G. (2018). Captive Habits of Criminalization. *New Criminal Law Review*, 21(4), 492-513. <https://doi.org/10.1525/nclr.2018.21.4.492>
- Philips, D. (2003). Three «moral entrepreneurs» and the creation of a «criminal class» in England, c. 1790s-1840s. *Crime, Histoire & Sociétés / Crime, History & Societies*, 7(1), Article 1. <https://doi.org/10.4000/chs.612>

- Polanyi, K. (2010). *Büyük Dönüşüm: Çağımızın Siyasal ve Ekonomik Kökenleri* (A. Buğra, Çev.; 9. Baskı). İletişim.
- Procacci, G. (1991). Social economy and the government of poverty. İçinde G. Burchell, C. Gordon, & P. Miller (Ed.), *The Foucault Effect: Studies in Governmentality* (ss. 151-168).
- Quinn, M. (1994). Jeremy Bentham on the Relief of Indigence: An Exercise in Applied Philosophy. *Utilitas*, 6(1), 81-96. <https://doi.org/10.1017/S095382080001345>
- Raeff, M. (1975). The Well-Ordered Police State and the Development of Modernity in Seventeenth- and Eighteenth-Century Europe: An Attempt at a Comparative Approach. *The American Historical Review*, 80(5), 1221-1243. <https://doi.org/10.2307/1852058>
- Rafter, N. (2010). *The Criminal Brain: Understanding Biological Theories of Crime*. NYU Press.
- Rafter, N. H. (2009). *The Origins of Criminology: A Reader*. Routledge.
- Rauhut, D. (2020). Adam Smith—A champion for the poor! İçinde *Poverty in the History of Economic Thought*. Routledge.
- Reynolds, E. A. (1998). *Before the Bobbies: Night Watch and Police Reform in Metropolitan London, 1720-1830*. Palgrave Macmillan.
- Ricardo, D. (2008). *Siyasal İktisadın ve Vergilendirme İlkeleri* (B. Zeren, Çev.). İş Bankası Kültür Yayınları.
- Rothschild, E. (1995). Social Security and Laissez Faire in Eighteenth-Century Political Economy. *Population and Development Review*, 21(4), 711-744. <https://doi.org/10.2307/2137772>
- Rudan, P. (2016). Society as a Code: Bentham and the Fabric of Order. *History of European Ideas*, 42(1), 39-54. <https://doi.org/10.1080/01916599.2015.1077147>
- Silver, A. (2011). The Demand for Order in Civil Society: A Review of Some Themes in the History of Urban Crime, Police, and Riot*. İçinde C. Emsley (Ed.), *Theories and Origins of the Modern Police*. Routledge.
- Singelstein, T. (2020). Preventive Turn—Wie Gefahr und Risiko zum zentralen Gegenstand von Strafrecht und sozialer Kontrolle werden. İçinde *Gefahr* (ss. 95-112). Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG. <https://doi.org/10.5771/9783845299082-95>
- Smith, A. (2006). *Milletlerin Zenginliği* (TDV İslâm Araştırmaları Merkezi; 50). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Steinfeld, R. J. (2001). *Coercion, Contract, and Free Labor in the Nineteenth Century*. Cambridge University Press.
- Storch, R. D. (1975). The Plague of the Blue Locusts: Police Reform and Popular Resistance in Northern England, 1840-57. *International Review of Social History*, 20(1), 61-90. <https://www.jstor.org/stable/44581742>
- Thompson, E. P. (1966). *The Making of the English Working Class*. Vintage.
- Thompson, E. P. (1971). The Moral Economy of the English Crowd in the Eighteenth Century. *Past & Present*, 50, 76-136. <http://www.jstor.org/stable/650244>
- Townsend, J. (1817). *A Dissertation On The Poor Laws*. Republished, London: Printed for Ridgways.
- Valverde, M. (2007). Genealogies of European states: Foucauldian reflections. *Economy and Society*, 36(1), 159-178. <https://doi.org/10.1080/03085140601089911>

Vogl, J. (2000). Staatsbegehren Zur Epoche der Policey. *Deutsche Vierteljahrsschrift für Literaturwissenschaft und Geistesgeschichte*, 74(4), 600-626.
<https://doi.org/10.1007/BF03375556>

Wetzell, R. F. (2000). *Inventing the Criminal: A History of German Criminology, 1880-1945* (New edition). The University of North Carolina Press.

Wiener, M. J. (1994). *Reconstructing the Criminal: Culture, Law, and Policy in England, 1830–1914* (First Paperback Edition). Cambridge University Press.